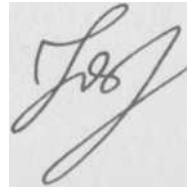

АКАДЕМІЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

ЮРЧИШИН ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 343.139

**ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ТА ПРИВАТНОГО
ОБВИНУВАЧЕННЯ В СУДАХ УКРАЇНИ**

**Спеціальність 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза**

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Київ - 2004

Дисертацією
є рукопис

Робота виконана
на кафедрі правосуддя Київського національного університету імені Тараса
Шевченка

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор
Михайленко Олександр Романович,
Академія адвокатури України, завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Шумило Микола Єгорович,
Університет економіки і права „Крок”, проректор з наукової роботи;
кандидат юридичних наук
Вернидубов Іван Васильович,
народний депутат України.

Провідна

установа Львівський національний університет імені Івана Франка,
Міністерство освіти і науки України, кафедра кримінального процесу і
криміналістики (м. Львів).

Захист відбудеться “ ” “ ” годині на засіданні
спеціалізованої вченої ради К 26.122.01 в Академії адвокатури України за
адресою: 01032, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 27.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Академії адвокатури України за
адресою: 01032, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 27.

Автореферат розісланий

2004 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат юридичних наук, доцент

°П. Кучинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням злочинності в Україні, підвищенням ролі принципу невідворотності відповідальності за вчинення злочину, подальшим розвитком і реформуванням кримінального, кримінально-процесуального законодавства, прокурорського нагляду відповідно до чинної Конституції України, запитів практики та вимог Ради Європи. За таких умов підтримання державного обвинувачення в суді, як функція і як засада, набуває особливої ваги. Конституція України (ст. 121) функцію підтримання державного обвинувачення в суді покладає на єдину систему прокуратури України і ставить її на перше місце в системі конституційних функцій. Одночасно з публічним началом у порушенні кримінальної справи, проведенні дізнання, досудового слідства, а також провадження справ у всіх судових стадіях, зростає значення і приватних моментів у кримінальному судочинстві.

Збільшується кількість кримінальних справ, що порушуються не інакше, як за скаргою потерпілого, який допускається в усіх категоріях справ до участі в судових дебатах, навіть тоді, коли державний обвинувач відмовився від обвинувачення.

Виникають непрості ситуації у правовідносинах потерпілого і прокурора, а також у реалізації правових статусів як прокурора, так і потерпілого. Розв'язання зазначених проблем вимагає певних теоретичних досліджень, узагальнення практики, осмислення відповідного правового регулювання, що і зумовило вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження є складовою частиною комплексної наукової програми юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка „Удосконалення правового механізму реалізації та захисту прав та інтересів людини і громадянина в Україні” і теми наукового дослідження цільової програми кафедри правосуддя „Проблеми удосконалення законодавства про судочинство”.

Дисертаційна робота пов'язана з Концепцією реформування прокуратури України, що розроблена Генеральною прокуратурою України.

Ступінь наукової розробки тематики. Актуальність досліджуваної теми привертала увагу багатьох відомих дослідників: С.А.Альперта, А.М.Баскалової, В.І.Баскова, І.В.Вернидубова, В.В.Гаврилова, М.І.Гошовського, Л.М.Давидова, В.В.Дорошкова, В.С.Зеленецького, З.З.Зінитулліна, М.В.Косюти, В.Ф.Крюкова, Ю.І.Крючка, Т.А.Кухлевської, О.П.Кучинської, Є.Г.Мартинчика, Є.А.Матвієнка, В.Т.Маляренка, С.В.Матієка, О.Р.Михайленка, М.М.Михєєнка, В.В.Молдована, В.Т.Нора, І.Д.Перлова, Н.Є.Петрової, С.Б.Погодіна, В.М.Савицького, М.С.Строговича, Ф.Н.Фаткулліна, В.Д.Фінька, А.Л.Ципкіна, В.Я.Чеканова, В.П.Шибіки, М.-Л.Шифмана, М.Є.Шумила та інших.

Темі підтримання державного обвинувачення присвячувалися науково-практичні конференції, семінари.

Однак залишилося немало проблем, що вимагають подальшого дослідження, особливо з урахуванням сьогодення, розвитку відповідного законодавства, посилення боротьби зі злочинністю, а також з позицій захисту прав і законних інтересів потерпілого.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження - розроблення концептуальних проблем, пов'язаних з конституційними нормами щодо підтримання державного обвинувачення в суцї, покладеного на єдину систему прокуратури України, якому надається значення основної засади судочинства, і на цїй основі показати взаємозв'язок публічного обвинувачення, що здійснює прокурор, з обвинуваченням потерпілого. В результаті - розв'язати теоретичні проблеми, що були не розроблені чи недостатньо висвітлені, дати науково-обґрунтовані практичні, методичні рекомендації для практики, а також сформулювати свої пропозиції щодо подальшого удосконалення кримінально-процесуального законодавства та законодавства, що регулює діяльність з підтримання державного обвинувачення в суцї.

Метою роботи окреслено такі завдання:

- визначити сутність, значення, історичні витоки зародження та розвитку системи видів обвинувачення;
- з'ясувати співвідношення державного обвинувачення з приватним обвинуваченням;
- висвітлити динаміку формування публічного обвинувачення та його парадигми в стадіях кримінального процесу;
- дослідити правовий статус суб'єктів підтримання обвинувачення;
- розробити рекомендації щодо удосконалення методики підготовки прокурора для участі в судовому провадженні;
- розкрити правову сутність, зміст відмови прокурора від обвинувачення та його зміни;
- сформулювати пропозиції щодо удосконалення відповідного законодавства.

Об'єктом дослідження є еволюція і сучасний стан державного та приватного обвинувачення в судах України.

Предметом дослідження є специфіка правовідносин за участю прокурора та потерпілого з приводу підтримання обвинувачення в судах України.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження склали: комплексні державні звіти про роботу прокуратури України (Розділ 3. Підтримання державного обвинувачення в судах) за 2002-2003 рр.; огляди, довідки, інформаційні листи, аналізи, узагальнення прокуратури Чернівецької області за 2002 р.; окремі архівні кримінальні справи Сокирянського районного суду (№ 1/22), Першотравневого районного суду (№ 1/282), Новоселицького районного суду (№1-25) та Ленінського районного

Проведено опитування 60 державних обвинувачів, працівників прокуратури Чернівецької області.

Використана також опублікована практика, статистичні, соціологічні дані в тому числі з російських джерел.

Теоретичною та практичною базою є монографії, дисертації, автореферати, наукові статті, тези, посібники - всього використано 259 джерел. Вивчено відповідне законодавство України, Росії, Молдови, а також вітчизняні публікації щодо проблем обвинувачення у Франції, ФРН, Великобританії, США та європейських держав постсоціалістичної системи.

Проаналізовано відповідні накази Генерального прокурора України, накази прокурора Чернівецької області.

Методи дослідження. Виконана робота ґрунтується на відомих методах пізнання, що впливають з доктрин і категорій філософії та уявлень про загально-людські цінності з позицій теорії права та держави.

Діалектичний метод уможливив розглянути поставлені проблеми в динаміці, у їх взаємозв'язку, особливо при формуванні та розвитку елементів обвинувачення.

Історичний метод дав змогу конкретизувати динаміку зародження і розвитку приватного та публічного обвинувачення. Цей метод доповнюється діахронним аналізом, тобто конкретно-хронологічним.

Метод моделювання в основному застосований при спробі спрогнозувати можливі алгоритми правової поведінки прокурора в суді присяжних на досвіді правового регулювання і практики функціонування цих судів у Російській Федерації.

Системно-структурний метод використано з метою пізнання складних проблем, що у своїй сукупності складають певні системи - це, перш за все, види обвинувачень, суб'єкти, що підтримують обвинувачення і заперечують проти цього, підстави для прийняття відповідних рішень тощо.

Метод порівняльно-правового аналізу дав можливість співставити правові норми, що регулюють суспільні відносини щодо обвинувачення за вчинений злочин у системах права інших держав.

Статистичний метод дозволив дослідити фактичну сторону підтримання державного обвинувачення в суді і виявити в ньому певні тенденції.

Спеціально-юридичний аналіз норм чинного законодавства та практики його застосування щодо підтримання обвинувачення в суді дав можливість виявити прогалини й суперечності в певних нормативних актах і сформулювати пропозиції для їх усунення.

Соціологічний метод використаний через опитування державних обвинувачів зі з'ясування важливих положень щодо методик підготовки до підтримання обвинувачення в суді.

У роботі всі методи дослідження застосовувалися в їх взаємозв'язку з урахуванням об'єкта, предмета, відповідних проблем дисертаційного дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження зумовлена актуальністю теми дисертації.

Дисертаційна робота є першим монографічним дослідженням, у якому комплексно, у взаємозв'язку вивчені проблеми як державного обвинувачення, так і приватного. На основі проведеного дослідження сформульовані теоретичні висновки, пропозиції, що мають елементи новизни і спрямовані на більш ефективне розв'язання проблем щодо підтримання обвинувачення в суді усіма суб'єктами сторони обвинувачення.

Новими найсуттєвішими результатами дисертаційного дослідження є ті, що видаються **вперше**:

- з позицій науки логіки показано підходи до визначення терміну „обвинувачення”, тому що саме по собі це слово ще не є поняття. Воно є неоднозначним (вид діяльності, окрема функція, правовий інститут, засада судочинства тощо);

- дисертант дав найбільш повну систему видів обвинувачення залежно від відповідних критеріїв: публічне, державне, приватне, приватно-публічне, основне, субсидіарне, народне (громадське), офіційне і неофіційне, складне і просте, загальногромадське і відомче. В цю систему вводиться також новий вид обвинувачення - державно-приватне;

- поділяється рівень змагальності судового розгляду на високий, помірний і ледве помітний в залежності від рівня розбіжностей інтересів учасників судочинства та їх активності у захисті своїх прав, відстоювання своїх намагань;

- висвітлено в комплексі та взаємозв'язку історичні основи зародження і розвитку приватного і паралельно державного обвинувачення на прикладах декількох держав (Російська імперія, Франція, Німеччина, Великобританія, США);

- обґрунтовано висновок про можливе збільшення кола кримінальних справ приватного та приватно-публічного обвинувачення до 162 за рахунок ст. 46 КК та введення в дію нової редакції ст. 8 КПК України щодо звільнення від кримінальної відповідальності за злочини невеликої тяжкості у зв'язку з примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим;

- комплексно показано відмінність правових статусів прокурорів як обвинувачів від потерпілих, які підтримують обвинувачення.

Дисертантом **удосконалені** такі положення:

- показано авторське визначення системи підстав, умов, що спонукають прокурора до зміни обвинувачення (з наведенням місцевої практики);

- наведено аргументи на підтримку думки про те, що участь прокурора в судовому засіданні, розгляді справи має значення окремої функції, бо підтримання прокурором державного обвинувачення в суді не охоплює всього змісту, суті його участі у провадженні справ у судах, наприклад, бере участь у дослідженні доказів, заявляє клопотання, висловлює свої думки, викладає міркування тощо;

- розкрито складові елементи обвинувачення: фабула, юридичне формулювання і правова кваліфікація з їх характеристикою та значенням. Показана динаміка і значення парадигми обвинувачення на всіх стадіях судочинства;

- уточнена класифікація всіх осіб, які можуть брати участь у кримінальному процесі з урахуванням нового законодавства та проектів КПК України.

Набули **подальшого розвитку** положення щодо:

- структури статусу особи, що не зводиться тільки до повноважень. Правовий статус визначається як сукупність істотних стійких зв'язків і властивостей, що забезпечують особі цілісність, зберігають основні її якості за будь-яких ситуацій та змін;

- дається авторське бачення системи функцій, що здійснюються органами прокуратури, і їх взаємозв'язок з іншими державними функціями, функціями кримінального процесу;

- підкреслюється, що участь прокурора і потерпілого в судовому розгляді не зводиться лише до підтримання обвинувачення;

- розкривається система всебічної підготовки прокурора для участі в судовому провадженні з метою підвищення її ефективності;

- дисертантом сформульовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства, що додані до дисертації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері при подальшій розробці теоретичних питань участі прокурорів, учасників кримінального процесу в стадіях судового і досудового провадження;

- у нормотворчій діяльності при розробці нового Кримінально-процесуального кодексу України, Закону України „Про прокуратуру”;

- у правозастосовній діяльності при виборі прокурорами та іншими суб'єктами оптимальних, найбільш ефективних рішень при участі в кримінальному процесі та підтриманні обвинувачення;

- у навчальному процесі юридичних навчальних закладів при вивченні курсів, насамперед з кримінально-процесуального права, прокурорського нагляду (прокуратура України), судоустрою України, а також при підвищенні кваліфікації працівників прокуратури.

Апробація, публікація та реалізація результатів дисертаційного дослідження. Дисертація виконана й обговорена на кафедрі правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Окремі питання дисертації доповідались на міжнародній науковій конференції „Організація адвокатури і надання правової допомоги в демократичному суспільстві” 18-19 жовтня 2002 року в м. Києві; на X регіональній науково-практичній конференції „Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні” 5-6 лютого 2004 р.

у м. Львові; на науково-практичній конференції “Актуальні проблеми попередження та боротьби зі злочинністю” 20 лютого 2004 року в м. Івано-Франківську.

Автором проводились практичні, семінарські заняття з курсу кримінології та спецкурсу “Проблемні питання профілактики правопорушень” у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, на яких використовувалися матеріали дисертаційного дослідження, а також при підтриманні державною обвинувачення під час роботи в органах прокуратури Чернівецької області упродовж 1981-2004 рр.

Наукові результати дисертації викладені автором на зазначених конференціях та в опублікованих шести статтях у журналах і збірниках, визнаних ВАК України фаховими (у статтях „Обвинувачення, його види і значення в кримінальному судочинстві України” та „Проблеми відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді” частка дисертанта становить 80%).

Структура роботи зумовлена темою та логікою змісту дисертаційного дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів і тринадцяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел і літератури - 259 найменувань, додатків - 8 сторінок, загальний обсяг дисертації - 167 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У “ВСТУПІ” обґрунтовується актуальність теми дослідження дисертації, розкривається ступінь наукової розробки проблеми, зазначається зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначається мета і завдання дослідження, дається характеристика об'єкта, предмета і методологічної основи дисертаційної роботи, формулюється наукова новизна та викладаються основні положення, що виносяться на захист, висвітлюється практичне значення й апробація результатів дослідження, вказуються публікації за темою дисертації, наводяться відомості про структуру й обсяг роботи.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ „Сутність і значення обвинувачення в судовому провадженні кримінальних справ” складається з шести підрозділів, у яких розкривається поняття і значення обвинувачення, історія зародження і розвитку приватного та державного, публічного обвинувачення. Також розкривається сутність справ приватного обвинувачення, динаміка формування державного обвинувачення та значення його парадигми в кримінальному процесі України. Визначена система суб'єктів підтримання державного обвинувачення в суді та визначається їх процесуальний статус. Зосереджена увага на першочерговій конституційній функції прокуратури України - підтримання державного обвинувачення в суді.

У підрозділі 1.1. **„Поняття, значення, система видів обвинувачень та їх співвідношення”** висвітлені з позицій науки логіки підходи до визначення поняття „обвинувачення”, тому що саме це слово ще не є поняття. Звернута увага на багатосторонність цієї дефініції. Але в будь-якому випадку обвинувачення є кри

мінально-процесуальною діяльністю уповноважених осіб, спрямованою на викриття особи, що вчинила злочин, і притягнення її до справедливої відповідальності. Обвинувачення має три складові: фабулу, юридичне формулювання і правову кваліфікацію. Якщо фабула обвинувачення є фактичною, а юридичне формулювання правовою моделлю розкритого злочину, то правова кваліфікація є підведенням його під ту чи іншу статтю (частину, пункт) Особливої частини Кримінального кодексу.

Загалом кількість обвинувачень може відповідати кількості чинних статей (їх пунктів і частин) Особливої частини кримінального закону. Система видів обвинувачень у матеріально-правовому розумінні дорівнює кількості можливих складів злочинів. Самі види, залежно від принципу публічності, суб'єктів обвинувачення, можуть бути поділені на: обвинувачення публічного, державного, приватного та приватно-публічного, державно-приватного характеру. Виділяються також основне і субсидіарне, народне (громадське) офіційне та неофіційне, складне і просте обвинувачення, а також загальногромадське і відомче обвинувачення.

У підрозділі 1.2. „Історія зародження та розвитку приватного та державного (публічного) обвинувачення” вперше висвітлені історичні основи зародження і розвитку приватного та державного обвинувачень в їх співвідношенні та взаємозв'язку на прикладах Російської імперії, Франції, Німеччини, Великобританії, США. Історично першим було приватне обвинувачення. Але для обвинувачення в цілому характерні два начала: публічне (державне) та приватне (додаткове). В давнину вимоги до приватних обвинувачів були дуже суворі. Наприклад, у Римі, за абсолютною монархією Константина, раб, який виступав обвинувачем проти свого пана, піддавався урізанню язика. У Стародавній Греції ініціатор процесу до суду з'являвся зі шнуром на шиї. У випадку програшу справи його тут же душили. У феодальному суспільстві допускалось запроторювання до в'язниці як обвинуваченого, так і обвинувача, щоб кожен із них не користувався перевагами.

Показана основна хронологія зародження та розвитку обвинувачення, що здійснюється прокуратурою.

У підрозділі 1.3. „Сутність справ приватного обвинувачення та динаміка визначення їх категорій” автор звертає увагу на те, що в сучасних умовах зростає роль приватного начала, в тому числі і в кримінальному процесі. Розширене коло справ, що порушуються не інакше як за скаргою потерпілого, яка є дещо більше, ніж звичайна заява, і набирає значення першого акту обвинувальної діяльності, а також зводить до мінімуму приводи до порушення окремих кримінальних справ. Волевиявлення потерпілого до притягнення особи до кримінальної відповідальності повинно бути вільним і зазначене чітко лише в його скарзі, а не в поясненні, протоколі допиту тощо. Вперше обґрунтовується висновок про можливе збільшення кола кримінальних справ приватного та приватно-публічного обвинувачення на 162 за рахунок ст. 46 КК та введення в дію нової редакції ст. 8 КПК

України щодо звільнення від кримінальної відповідальності за злочини невеликої тяжкості у зв'язку з примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим.

Показана історія та тенденції, динаміка розвитку справ приватного обвинувачення.

У підрозділі 1.4. **„Динаміка формування публічного обвинувачення та значення його парадигми в кримінальному процесі України”** автор розкриває складові елементи обвинувачення з їх характеристикою та значенням. Парадигма обвинувачення, що зазначена в постанові про притягнення як обвинуваченого, показана на всіх стадіях, етапах кримінального процесу. Формула обвинувачення відрізняється від його формулювання, що бере свій початок зі стадії вирішення питання про порушення кримінальної справи і зводиться по суті до наслідків доказування обставин справи. Парадигма обвинувачення, в плані його зразка, моделі, що викладена в постанові про притягнення особи як обвинуваченого, має принципове значення в усіх подальших стадіях судочинства, бо визначає межі обвинувачення та приводить до конкретної кваліфікації злочину.

У підрозділі 1.5. **„Суб'єкти підтримання обвинувачення в суді та їх процесуальний статус”** дається класифікація всіх осіб, які можуть брати участь у кримінальному процесі з урахуванням новою законодавства і проєктів КПК України. Розділяється думка широкого поняття правового статусу особи, що не зводиться лише до прав і обов'язків. До правового статусу, сукупності, системи його елементів слід віднести: громадянство, правосуб'єктність, правоздатність, повноваження, компетенцію, законні інтереси, функції, принципи діяльності, відповідальність, гарантії самостійності, незалежності та безпеки, правосвідомість, правовідносини, наявність відповідних правових норм, без яких загалом не може бути ніякого правового статусу. Зазначено усіх осіб, які причетні до формулювання обвинувачення протягом усього кримінального процесу в їх взаємозв'язку. Прокурор-обвинувач відрізняється від прокурора-учасника судового засідання і від прокурора-працівника прокуратури та керівника відповідного органу прокуратури. Звернута увага на особливості правового статусу виконуючого обов'язки прокурора. Поділяється думка про те, що статус прокурора повинні мати не всі працівники прокуратури, а тільки ті, хто безпосередньо виконує конституційні функції, які покладені на єдину систему прокуратури України (ст. 121 Конституції України) та очолюють органи прокуратури, що складають її систему. Показано значення своєчасного визнання особи потерпілого і стверджується, що не всі потерпілі мають право бути в кримінальній справі обвинувачем поряд з прокурором, а лише повнолітні, повністю дієздатні особи. Дається історична довідка щодо надання потерпілому права підтримувати обвинувачення, а не бути свідком. Але з цього приводу і в наш час допускаються порушення, навіть у занадто гучних справах. Наприклад, М.С.Горбачов у справі ДКНП був допитаний свідком, хоч насправді був потерпілим. Уперше комплексно показано відмінність статусів таких обвинувачів, як потерпілого і потерпілого

У підрозділі 1.6. „Підтримання державного обвинувачення в суді - першочергова конституційна функція прокуратури України” розглянуто зв'язок функцій, що покладені на прокуратуру, з функціями держави взагалі та в системі кримінально-процесуальних функцій. Система функцій прокуратури визначає соціальне призначення прокуратури, її компетенцію та правовий статус. Поняття „функція” взагалі і щодо діяльності органів прокуратури є складним і багатоплановим. З цього приводу нараховується понад 22 інтерпретацій цього поняття, багато з яких наводяться в дисертації з певними коментарями та доповненнями. Дається авторське бачення системи функцій, що здійснюються органами прокуратури. Особливе місце серед кримінально-процесуальних функцій займає функція підтримання державного обвинувачення як у суді, так і на досудовому розслідуванні злочинів. Саме виникнення цієї функції щодо конкретних життєвих ситуацій породжує взагалі кримінальне судочинство. Без висування обвинувачення не може бути ні судочинства, ні інших функцій, наприклад, нагляду за досудовим розслідуванням, захисту, ні вирішення справи по суті. Функція обвинувачення - це першооснова всього кримінального процесу. Пропонується функцію обвинувачення розуміти в статичній як окреме поняття, термін і в динаміці, коли ця функція практично здійснюється, тобто коли обвинувачення функціонує заради відповідної активної поведінки прокурора та інших осіб, які складають сторону обвинувачень. Визначається система функцій прокуратури, дається їх класифікація. Звертається увага на суто конституційні функції прокуратури, в тому числі і тимчасові („загальний нагляд”, досудове слідство), а також такі, що прямо в Конституції України не згадуються: координація діяльності по боротьбі зі злочинністю; участь прокурора при розгляді в судах кримінальних, цивільних, господарських і адміністративних справ.

У РОЗДІЛІ ДРУГОМУ „Підготовка прокурора до підтримання державного обвинувачення в судах”, який складається з трьох підрозділів, розкриваються значення та методика підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення в місцевому суді, в суді присяжних і участь прокурора в апеляційному суді.

У підрозділі 2.1. „Значення та методика підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення в місцевому суді” показано завдання та значення підготовки прокурора для його участі в суді з урахуванням нового законодавства. Ця підготовка є складною і зумовлена тими завданнями, що покладені на прокурора при підтриманні державного обвинувачення в суді. Прокурор у суді сприяє виконанню вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ та постановлення судових рішень, що ґрунтуються на законі. Ці загальні завдання поширюються на попередній розгляд справи суддею та на всі етапи судового розгляду. Для вирішення поставлених завдань прокурор наділений достатніми повноваженнями. Прокурор повинен заздалегідь підготуватися до участі в провадженні справи у суді, виходячи зі своїх повноважень.

Незнання матеріалів справи, її особливостей, непродуманість власної думки в суді, особливо в судовому слідстві; невідповідність для виступу в судових дебатах не дадуть можливості прокурору належно виконати свої обов'язки.

Генеральний прокурор України у наказі №5 від 28 жовтня 2002 р. вимагає від відповідних прокурорів постійно вживати заходів щодо забезпечення належного рівня підтримання державною обвинувачення в судах, удосконалення форм і методів цієї роботи, реалізації повноважень прокурорів у кримінальному судочинстві щодо всебічного, повного, об'єктивного та неупередженого дослідження обставин справи з метою постановлення законних та обґрунтованих судових рішень при здійсненні правосуддя і сприяння судам у надійній охороні конституційних прав громадян.

Передбачається ретельне вивчення кримінальної справи перед її розглядом у судах, активна участь у дослідженні судом доказів, опрацювання правильної, обґрунтованої позиції та викладення її суду, особливо під час судових дебатів. Керівники прокуратури повинні призначати державних обвинувачів завчасно для того, щоб вони мали можливість ґрунтовно підготуватись до судових процесів. Така підготовка означає ретельне вивчення матеріалів справи, визначення обсягів доказів, що підлягають дослідженню в судовому засіданні, складання письмової промови або її тез, у яких висловлюватимуться суду міркування щодо обсягу обвинувачення, оцінки доказів, застосування кримінального закону, призначення покарання та вирішення інших питань, передбачених законом (ст. 324 КПК). Неналежна підготовка прокурора до підтримання державного обвинувачення в суді є причиною не тільки низького рівня його виступу в судових дебатах, а й бездіяльності, пасивності у підготовчій частині судового засідання та на судовому слідстві.

Можна зробити висновок, що будь-якому методу підготовки прокурора до участі в суді передують вивчення матеріалів справи. Тоді можна моделювати і складати відповідні програми та плани, а також комплексно дивитися на розгляд справи в суді. Існує немало методичних прийомів з вивчення матеріалів справи. Однак вони мають бути такими, щоб гарантувати прокурору досконале знання всіх обставин злочину, осіб, що його скоїли, та усіх матеріалів кримінальних справ. Незнання матеріалів кримінальної справи завжди буде стримувати активність прокурора в суді.

Прокурору необхідно окремо заздалегідь підготуватися для участі в судовому слідстві і вирішити такі основні питання: чи буде прокурор оголошувати весь обвинувальний висновок, чи за згодою сторін - резолютивну його частину; визначити свою думку щодо того, які докази треба дослідити та в якому порядку, а також стосовно доцільності чи недоцільності дослідження доказів відносно тих фактичних обставин справи та розміру цивільного позову, які не оспоруються; про сутність, зміст, тактику допиту підсудного, свідків, потерпілого, огляду речових доказів, оголошення документів тощо.

У підрозділі 2.2. „Підготовка прокурора до судових дебатів” із урахуванням особливості судових промов, автором звернута увага на збір прокурором відповідних матеріалів та їх аналіз, на форму підготовки обвинувальної промови, дотримуючись погляду про те, що прокурору доцільно не писати текст промови, а достатньо скласти розгорнутий її план. За своєю композицією промова повинна бути гармонійною, логічною, послідовною, внутрішньо злагодженою і завершеною. Структура промови прокурора в судових дебатах повинна відповідати практиці, що склалася. У вступі мають бути викладені: характеристика злочину з суспільно-політичних позицій; особливості справи, що розглядається, та інші питання з тим, щоб увести слухачів у тему основного змісту промови, привернути їх увагу до свого виступу. Далі коротко необхідно викласти фабулу справи, її зміст. Це можна зробити в порядку хронології, тобто в тій послідовності, як обставини справи встановлювалися на досудовому і судовому слідстві. Цей спосіб веде слухача тим шляхом, що пройшли органи розслідування і підтверджені в судовому засіданні. Можна застосувати і систематичний спосіб викладення фабули справи, тобто в тій послідовності як розгорталися обставини справи насправді. Допускається і комбінація цих прийомів, особливо при складних, заплутаних злочинах.

Серцевиною і найголовнішою частиною промови прокурора є аналіз і оцінка доказів, зібраних по справі, оскільки тільки на доказах, і притому досліджених у судовому засіданні, повинні ґрунтуватися судові рішення, постановлятися вироки. Докази оцінюються окремо, а також у сукупності щодо епізодів злочинів і злочинців. При оцінці доказів важливо дотримуватися принципу об'єктивності. Фактичні дані, що є доказами, не поділяються на хороші і погані. Кожний доказ має своє значення як окремо, так і в сукупності з іншими.

Оцінка доказів ускладнюється при наявності в них суперечностей. При цьому необхідно з'ясувати, чи не були порушені вимоги КПК при проведенні слідчих дій; чи мали змогу свідки, потерпілі правильно сприйняти обставини і дати достовірні показання; чи немає в допитуваних особистої зацікавленості, що могла б привести їх до давання неправдивих показань тощо.

Ускладнюють оцінку фактичних даних непрямі (побічні) докази. Тут потрібно уміти розташувати докази так, щоб в їх „ланцюгу” не було прогалин, відсутніх „ланок”. При таких доказах прокурор повинен уміти знаходити причинні зв'язки між ними, узагальнювати оцінку доказів і свої висновки доводити до суду та інших учасників судового засідання, підтримуючи державне обвинувачення.

У своїй промові прокурор повинен також обґрунтовувати кваліфікацію злочину. А це означає, що необхідно провести ретельний аналіз усіх елементів складу злочину: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони і до кожного підвести доказову базу.

Необхідно врахувати те, що злочини вчиняють люди і від злочинців страждають теж люди і ці особи об'єктивно взаємопов'язані, і їх роль у справі буває неод-

позначна. У зв'язку з цим державний обвинувач у своїй промові повинен дати об'єктивну, всебічну характеристику як підсудному, так і потерпілому. Вивчення особистості обвинуваченого може знизити можливість судової помилки. Характеристика підсудного і потерпілого пов'язані з принципом індивідуалізації призначення покарання і можуть указувати як на пом'якшуючі (ст. 66 КК) обставини вини підсудного, так і на обтяжуючі (ст. 67 КК).

Особливе значення має характеристика потерпілого, за якої не виключається і вина потерпілого, коли він своєю необачністю, аморальною поведінкою, а інколи і протиправною по суті, спровокував підсудного до скоєння злочину (шахрайство, згвалтування, хабарництво, вбивство тощо).

При характеристиці підсудного, потерпілого обвинувач повинен бути вільним від особистих симпатій чи антипатій до них. Якщо цього неможливо уникнути, то прокурор зобов'язаний заявити самовідвід. Відповідно до закону (ст. 264 КПК) прокурор, керуючись вимогами закону і своїм внутрішнім переконанням, викладає своє міркування з приводу застосування кримінального закону з визначенням конкретної міри покарання підсудному. Це при необхідності дасть прокурору можливість більш конкретно визначитись з поданням апеляції чи внесенням касаційного подання з мотивів м'якості чи надмірної суворості призначеного вироком покарання.

Важливо те, щоб конкретна пропозиція прокурора про покарання винуватого була обґрунтованою, переконливою, справедливою і законною. При цьому прокурор повинен керуватися відомими положеннями про те, щоб постановити обвинувачення розумно, правильно, в міру важливо не те, щоб за злочин було призначено тяжке покарання, а те, щоб жоден випадок злочину не проходив нерозкритим.

У підрозділі 2.3. „Особливості підготовки прокурора до підтримання обвинувачення в суді присяжних і його участь в апеляційному провадженні” дається коротка історична довідка щодо виникнення суду присяжних і участі в ньому обвинувача, з дотриманням погляду, що суд присяжних існував ще до нашої ери, коли в 399 році цим судом був засуджений до страти Сократ, а не в 829 р., як це стверджується в літературі. Система можливих повноважень прокурора в суді присяжних, які повинні бути створені в Україні, моделюється стосовно досвіду з цієї проблеми в Російській Федерації. При цьому звернута увага на особливості завдань обвинувача та його промови в судах присяжних. Висвітлені недоліки та досягнення в діяльності суду присяжних. Особливості діяльності прокурора у справах, що розглядаються судом присяжних, в основному полягають у нехарактерних для прокуратури функціях: участь у формуванні колегії присяжних, постановка для них запитань, неодноразовий виступ прокурора з- промовами, які, як правило, носять роз'яснювальний характер.

Судові рішення, в тому числі і суду присяжних, можуть перевірятися в порядку апеляції, де продовжують брати участь прокурори.

Показана і складна правова природа участі прокурора в апеляційному суді, який вправі і скасовувати рішення суду першої інстанції, і постановити свій вирок з участю прокурора, статус якого залишається неоднозначним. Допускається можливість подання двох різних апеляцій в одній справі: прокурором-обвинувачем і прокурором-керівником. Підтримується пропозиція про надання державному обвинувачу права направляти прокурору вищого рівня свої заперечення щодо думки прокурора-начальника, який подав апеляцію, з якою не згоден прокурор- обвинувач.

У РОЗДІЛІ ТРЕТЬОМУ „Діяльність прокурора та потерпілого в судовому провадженні кримінальних справ при підтриманні обвинувачення”, що складається із чотирьох підрозділів, розкривається зміст і правова природа участі прокурора і потерпілого при розгляді кримінальних справ у суді, зміна та відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення, їх суть і правові наслідки.

У підрозділі 3.1. „Зміст і правова природа участі прокурора при розгляді кримінальних справ у суді” зазначається, що участь прокурора і потерпілого в судовому розгляді не зводиться лише до підтримання обвинувачення, бо також спрямована на запобігання порушень закону, захисту прав та інтересів потерпілого та інших громадян, недопущення постановлення неправосудного вироку чи іншого рішення, при цьому розкриваються їх повноваження. Роль і зміст діяльності прокурора в суді не ототожнюється з виконаннями ним функцій обвинувачення чи відповідного представництва. Зазначена діяльність прокурора в суді що має відповідати його повноваженням. Вперше підтримується думка, що участь прокурора в судовому засіданні, розгляді справ має розглядатися як окрема функція прокурора. Вперше поділяється рівень змагальності в суді на високий, помірний і ледве помітний. І це залежить від рівня розбіжностей інтересів обвинувача і захисника та інших учасників судового розгляду, а також їх активності у відстоюванні своїх прав і намірів. Змагальність судового розгляду справ розгляду не зводиться лише до окремого принципу, засади.

У підрозділі 3.2. „Зміст і правова сутність участі потерпілого при розгляді кримінальних справ у суді” автор аналізує проблему, з якого віку особа набуває усі права потерпілого. Він входить до сторони обвинувачення поряд з прокурором. У кримінальних справах приватного, приватно-публічного обвинувачення потерпілий у вирішенні питання про порушення кримінальної справи відіграє першочергову роль, а у приватних справах - і в обвинуваченні. Звернута увага на історію підтримання обвинувачення потерпілим.

У суді потерпілий у будь-якій справі може брати участь у судових дебатах, зі своєї позиції обвинувачувати підсудного. Потерпілий має право віддати перевагу не суто функції обвинувачення, а статусу цивільного позивача, захищаючи свої права й інтереси.

Однак у будь-якому випадку цивільний позивач виступає на стороні обвинувачення і доводить факт завданої йому шкоди. У цьому бере участь і прокурор. У своїх діях потерпілий незалежний, у тому числі й від державного обвинувача, хоча і не виключається їх взаємозв'язок, насамперед у плані підтримання обвинувачення.

У *підрозділі 3.3. „Зміна прокурором обвинувачення в суді, її правові наслідки та правове регулювання”* зазначається, що предметом зміни обвинувачення може бути його обсяг, зміст, характер, кваліфікація. Вперше визначена система підстав, умов, що спонукають прокурора до зміни обвинувачення з наведенням місцевої практики. Зокрема, такі підстави поділяються на декілька груп, що зумовлені неправильною оцінкою доказів на досудовому слідстві, де обмежений прояв системи принципів кримінального процесу. Дослідження доказів в умовах судового провадження, де повною мірою діють принципи гласності, усності, безпосередності та інші, при змагальному процесі дають можливість виявити прогалини досудового слідства. Судове засідання за своїм змістом є таким, що збирає в одному місці та часі усіх осіб з різними інтересами, які їх і доводять перед судом, прокурором, а також поміж собою. Прокурор у таких умовах має можливість безпосередньо уточнити будь-які деталі обставин вчиненого злочину, прийняти найбільш правильне рішення щодо обвинувачення, змінити його за наявності достатніх доказів і відстоювати своє рішення. На судовому слідстві можуть виявитися нові, раніше не відомі і не досліджені під час досудового слідства обставини та докази, що змінюють усю систему обвинувачення, побудованого без урахування нових чинників.

Різновидами, формою зміни обвинувачення може бути його доповнення або закриття справи в частині обвинувачення чи часткова відмова від обвинувачення. Показано співвідношення цих понять. Зміна обвинувачення, що суттєво відрізняється від попереднього обвинувачення за фактичними і юридичними ознаками, може бути розцінена як нове обвинувачення (контрабанда замінена на зловживання владою тощо). Зміна прокурором обвинувачення в суді можлива лише за таких умов: коли не будуть порушені правила про підсудність; коли не будуть порушені правила обов'язковості проведення досудового слідства. У цих випадках за наявності підстав прокурор заявляє клопотання про повернення справи на додаткове розслідування.

Якщо прокурор ставить питання про застосування кримінального закону, що передбачає відповідальність за менш тяжкий злочин, чи про зменшення обсягу обвинувачення, то суд роз'яснює потерпілому та його представнику їх право підтримувати обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі. Ще в дореволюційній літературі відстоювалось право потерпілого підтримувати обвинувачення і тоді коли прокурор від нього відмовився. У цьому випадку суд оцінює конкурентні

позиції прокурора і потерпілого і приймає своє рішення. Можна зробити висновок про те, що зміна прокурором обвинувачення в суді має свої варіанти і правові наслідки, а правове регулювання такої зміни складає відповідний кримінально-процесуальний інститут. Звернуто увагу на позитивні наслідки зміни обвинувачення з позиції забезпечення законності, захисту прав і законних інтересів особи.

У *підрозділі 3.4. „Відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді, її сутність, значення та наслідки”* зазначено, що інститут відмови прокурора-обвинувача від підтримання державного обвинувачення в суді історично є стабільним і зумовлюється відповідним переконанням прокурора, який бере свій початок зі Статуту кримінального судочинства Норвегії (1887). Сутність відмови прокурора від обвинувачення, її визначення є складними. З цього питання є різні позиції. Але в будь-якому випадку це не що інше, як призупинення прокурором відповідної активної діяльності обвинувачення конкретної особи з підстав вчинення нею злочину, що розпочалася ще на досудовому слідстві. Прокурор перестає бути обвинувачем, але в суді залишається як учасник процесу. А підсудний набуває можливості більш предметно, реально захищати свої права та законні інтереси, претендувати на повну реабілітацію та відшкодування матеріальних збитків і моральної шкоди. Наявність підстав для відмови від обвинувачення означає їх відсутність для підтримання обвинувачення. Суттєву роль у цьому відіграють нові докази. Відмова прокурора від обвинувачення має не тільки правові наслідки, юридичне значення і вказує на високий професіоналізм прокурора, його моральні якості, сприяє забезпеченню принципів законності та справедливості. Моментом для відмови прокурора від обвинувачення може бути будь-який етап судового розгляду, коли необґрунтованість обвинувачень стає очевидною, незаперечною для прокурора (наприклад, підсудний не досяг відповідного віку). В даному випадку особливість промови прокурора на будь-якому етапі судового розгляду буде в тому, що вона має бути спрямована на обґрунтування мотивів відмови від обвинувачення і буде залежати від тих підстав, що виключають винуватість підсудного. Судом після відмови прокурора від обвинувачення з реабілітуючих підстав повинен бути постановлений виправдувальний вирок, а не рішення про закриття кримінальної справи, як це зазначено в законі. Вперше стверджується, що відмова прокурора від обвинувачення в суді, що за законом тягне закриття справи, суперечить теорії доказів, на підставі яких приймаються процесуальні рішення, а не на думках, поглядах окремих осіб, а також принципу незалежності суду. Тим більше, що позиція прокурора може бути незаконною, не узгоджуватись з обставинами справи і навіть відкрито протиправною, суперечити обставинам справи.

ВИСНОВКИ

У висновках викладені основні положення та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційного дослідження, кожного із підрозділів. У дисертації автор уперше з позиції науки логіки розкриває підходи до визначення поняття “обвинувачення”. Звернута увага на багатосторонність цієї дефініції. Обвинувачення - це кримінально-процесуальна діяльність уповноважених осіб, спрямована на викриття особи, яка вчинила злочин, і притягнення її до кримінальної відповідальності. Обвинувачення має три складових: факту, юридичне формулювання, правову кваліфікацію. У дисертації автор вперше розкриває систему видів обвинувачення (публічне, державне, приватне, приватно-публічне, основне, субсидіарне тощо) з їх характеристикою і співвідношеннями. Обґрунтовується доцільність введення в норми КПК України нового виду обвинувачення - державно-приватного. Звернута увага на правове, соціально-політичне, філософсько-психологічне значення системи видів обвинувачення. Висвітлені історичні основи зародження і розвитку приватного і державного обвинувачень в їх співвідношенні та взаємозв'язку на прикладах Російської імперії, Франції, Німеччини, Великобританії, США. Історично першим було приватне обвинувачення, але для обвинувачення в цілому характерні два начала: публічне (державне) та приватне. Обґрунтовується висновок про можливе збільшення кола кримінальних справ приватно-публічного до 162 внаслідок введення в дію ст. 46 КК та нової редакції ст. 8 КПК України щодо звільнення від кримінальної відповідальності за злочини невеликої тяжкості у зв'язку з примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим. Розкриваються складові елементи обвинувачення, з їх характеристикою та значенням. Парадигма обвинувачення показана на усіх стадіях, етапах кримінального процесу. Розкрито сутність і правову природу участі прокурора і потерпілого при розгляді кримінальних справ у суді, а також значення та наслідки зміни та відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді. Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України подано пропозиції щодо удосконалення Кримінально-процесуального кодексу України та Закону України “Про прокуратуру”.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Юрчишин В.М. Участь прокурора при розгляді кримінальних справ у суді, зміст та правова природа // Прокуратура. Людина. Держава. - 2004. - № 3 (33). - С. 92-95.
2. Юрчишин В.М. Особливості підготовки прокурора до підтримання обвинувачення в суді присяжних та участь в апеляційному суді // Прокуратура. Людина. Держава. - 2004. - № 4. - С. 48-53.
3. Юрчишин В.М. Підтримання державного обвинувачення в суді - першочергова конституційна функція прокуратури України // Право України. - 2004. - № 5. - С. 131-135.

4. Юрчишин В.М. Зміна прокурором обвинувачення в суді, її правові наслідки та правове регулювання // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 200. Правознавство. Збірник наук, праць. - Чернівці: Рута, 2003. -С. 115-119.

5. Юрчишин В.М. Обвинувачення, його види і значення в кримінальному судочинстві України // Вісник прокуратури. - 2003. - №5. - С. 46-51 (у співавторстві, частка дисертанта становить 80%).

6. Юрчишин В.М. Проблеми відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді // Юридична Україна. - 2004. - № 4. - С. 58-63 (у співавторстві, частка дисертанта становить 80%).

АНОТАЦІЯ

Юрчишин В.М. Проблеми державного та приватного обвинувачення в судах України. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза. - Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2004.

Дисертація присвячена дослідженню правових проблем інституту підтримання державного та приватного обвинувачення в кримінальному процесі України. Розкривається поняття, значення і система видів обвинувачення та їх співвідношення, історія їх зародження, розвитку. Показана динаміка формування публічного та приватного обвинувачення та значення їх парадигми в кримінальному процесі України. Наведена система суб'єктів підтримання обвинувачення, розкрито їх процесуальний статус. Зосереджена увага на підготовці прокурора до участі в судовому провадженні і особливо до судових дебатів, розкрита сутність, значення та наслідки зміни та відмови прокурора від обвинувачення. Сформульована низка пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства з метою підвищення якості підтримання державного та приватного обвинувачення в судах, зокрема про те, що у п. 41 ст. 6 проекту КПК України від 28.11.03 р. при роз'ясненні терміну "прокурор" необхідно уточнити, що статус прокурора повинні мати лише працівники прокуратури, які безпосередньо виконують конституційні функції, а також керівники органів прокуратури, що складають систему органів прокуратури (ст. 13 Закону України „Про прокуратуру”), а не працівники прокуратури, що займаються питаннями планування, статистики, матеріально-технічного, правового, кадрового забезпечення тощо. В новому КПК доцільно передбачити "момент", коли прокурор може відмовитися від обвинувачення. У разі відмови прокурора від обвинувачення зобов'язати суд постановити виправдувальний вирок, а не закривати кримінальну справу. Наділити цивільного позивача та їх представників правом продовжувати обвинувачення, якщо від нього відмовився прокурор. Передбачити в КПК норму про " правонаступника", який в разі смерті потерпілого, може виконувати його права та обов'язки, в тому числі пі втримувати обвинувачення й сугті

Ключові слова: державне обвинувачення, приватне обвинувачення, зміна прокурором обвинувачення, відмова прокурора від обвинувачення.

АННОТАЦІЯ

Юрчишин В.Н. Проблемы государственного и частного обвинения в судах Украины. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 - уголовный процесс и криминалистика, судебная экспертиза. - Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, 2004.

Диссертация представляет собой исследование на монографическом уровне комплекса теоретических и практических вопросов, связанных с институтом поддержания государственного и частного обвинения в уголовном процессе Украины. В диссертации раскрыто понятие, значение и система видов обвинения, их соотношение, история создания и развития. Показана динамика формирования публичного и частного обвинения, значение их парадигмы в уголовном процессе Украины. Указан перечень субъектов поддержания обвинения, раскрыто их процессуальное положение. Уделено внимание подготовке прокурора к участию в судебном разбирательстве и особенно к судебным прениям. В частности, при подготовке к участию в суде прокурор обязан применить такие широкомасштабные методы, как: программно-целевой, метод моделирования, комплексного подхода, а при изучении материалов уголовного дела использовать наиболее эффективные, необходимые приемы: изучение уголовного дела в соответствующей последовательности, в полном объеме; особое внимание уделяется ознакомлению с обвинительным заключением; с показаниями обвиняемого, с ходатайствами защитника, с материалами экспертиз та других доказательств. Раскрыта сущность, значение, последствие изменения и отказа прокурора от обвинения. Предметом изменения обвинения может быть его объем, содержание, характер, квалификация. Изменение обвинения в суде возможно при таких условиях: когда не будут нарушены правила подсудности; правила обязательного проведения досудебного следствия. Утверждается то, что моментом отказа прокурора от обвинения в суде может быть любой этап судебного разбирательства при наличии к тому оснований. Судебным решением после отказа прокурора от обвинения по реабилитирующим основаниям должен быть оправдательный приговор, а не прекращение уголовного дела. Впервые обосновано положение о том, что отказ прокурора от обвинения в суде, который по закону влечет прекращение уголовного дела, противоречит теории доказательств, на основании которых принимаются процессуальные решения, а не на взглядах отдельных лиц, а-также нарушается принцип независимости суда, так как позиция прокурора может быть незаконной, несоответствующей обстоятельствам дела и даже откровенно противоправной. Сформулировано ряд предложений по совершенствованию текущего законоода

тельства с целью повышения качества поддержания государственного и частного обвинения в судах.

В частности, в п. 41 ст. 6 проекта УПК Украины от 28.11.03 г. под понятием «прокурор» следует понимать лицо, которое непосредственно исполняет конституционные функции, а также руководители органов прокуратуры, которые составляют систему органов прокуратуры (ст. 13 Закона Украины «О прокуратуре»), а не те работники прокуратуры, которые занимаются вопросами планирования, статистики, материально-технического, правового, кадрового обеспечения, а также следует предусмотреть «момент», когда прокурор вправе отказаться от обвинения. Если прокурор отказался от обвинения, то суд обязан вынести оправдательный приговор, а не прекращать уголовное дело. Предоставить полномочия гражданскому истцу и его представителю поддерживать обвинение, если от него отказался прокурор, предусмотреть норму «правонаследник», который в случае смерти потерпевшего, имел бы право поддерживать обвинение.

Ключевые слова: государственное обвинение, частное обвинение, изменение обвинения прокурором, отказ прокурора от обвинения.

SUMMARY

Jurchishin V.M. The problems of the public and private prosecution in the courts of Ukraine. - Manuscript.

The thesis for obtaining a scientific degree of candidate of sciences (Law) in speciality 12.00.09 - criminal process and criminalistics; legal expertise. - Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, 2004.

The present thesis is dedicated to the research of the problems of the public and private prosecution in the criminal process of Ukraine. The essence of the notion and significance of the prosecution, the system of its different forms and their correlation has been revealed. The history of the appearing and evolution of the prosecution has been considered too. The dynamics of the formation of public and private prosecution and the importance of it in the criminal process of Ukraine have been shown. All subjects who are entitled to prosecute in a court have been mentioned. Their process status has been analyzed. Close attention of the author has been focused on the preparation of the public prosecutor for debates. The essence, the significance and the consequences of the changing and denying prosecution by a public prosecutor have been revealed. In order to improve the public and private prosecution several propositions of improvement to the Ukrainian legislation in force have been suggested.

Key words: public prosecution, private prosecution, changing and denying prosecution by a public prosecutor.